

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน กรณีศึกษาตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา

Border Trade and Economic Development: Case Study of “Friendship Border Market Thai-Cambodia” Sakaeo Province

มจรุตา สมัยกุล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัญหาอุปสรรคของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา 2) เพื่อศึกษาความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประชาชน บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา 3) เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาภายใต้ประชาคมอาเซียน และ 4) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การศึกษาเชิงปริมาณ ศึกษาจากประชาชนผู้มีส่วนได้เสียที่อาศัยอยู่ในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ชุมชนบ้านคลองลึก ตำบลท่าข้าม อำเภออรัญประเทศ จำนวน 300 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการศึกษาในเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผลการวิจัยพบว่า

1. การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา มีสินค้าที่มีความหลากหลาย ทั้งสินค้าใหม่และสินค้ามือสอง ซึ่งเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ หลายระดับราคา ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี พื้นที่ที่ค้าขายนั้นมีความเหมาะสม การเดินทาง การคมนาคมขนส่ง มีความสะดวก ส่วนผู้ประกอบการส่วนมากเป็นชาวกัมพูชาที่เดินทางมาค้าขายในประเทศไทย โดยไปเข้าเย็นกลับ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ การละเมิดลิขสิทธิ์สินค้า และปัญหาด้านการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคต่างๆ

2. ความพร้อมของประชาชนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในด้านความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนพบว่า ประชาชนมีความรู้อยู่ในระดับดีมาก ส่วนความตระหนักของประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนพบว่า ประชาชนมีความตระหนักต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.15, S.D.=0.76$)

3. สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาภายใต้ประชาคมอาเซียน พบว่า มีจุดแข็งด้านทำเลที่ตั้ง ความหลากหลายของสินค้า ความเข้มแข็งของผู้ประกอบการ มีศักยภาพในการแข่งขันสูง ด้านจุดอ่อนนั้น พบว่า การสื่อสารภาษาต่างประเทศของผู้ประกอบการชาวยังมีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับพ่อค้าชาวกัมพูชา การจัดการขยะ และการจัดการระบบระบายน้ำในฤดูฝนยังไม่ดีเท่าที่ควร ด้านโอกาส ตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา มีโอกาสในการพัฒนาเป็นจุดกระจายสินค้าสู่อินโดจีนและตลาดโลก และมีโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชายแดน โดยผู้ประกอบการสามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มศักยภาพทางการค้าได้ ด้านอุปสรรค พบว่ามีอุปสรรคทางด้านของกฎหมาย ระเบียบวิธีปฏิบัติของการนำเข้า-ส่งออกผ่านชายแดนของทั้งสองประเทศ เนื่องจากขั้นตอนมาก และความไม่แน่นอนในวิธีการปฏิบัติของประเทศเพื่อนบ้าน

4. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่า ควรมีการเสนอนโยบายไปยังรัฐบาล เพื่อกำหนดให้บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าการค้า และดึงดูดนักลงทุนชาวไทยเข้ามาค้าขาย ควรมีการปรับปรุงเรื่องระบบภาษี และขั้นตอนการนำสินค้าเข้า-ออก ประเทศให้มีความสะดวก รวดเร็ว ควรมีการจัดแผนผังของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชาและก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เช่น สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ศูนย์อาหาร เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวให้มีจำนวนมากขึ้น และควรมีการจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อเป็นศูนย์อำนวยความสะดวกด้านข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยว

ข้อมูลบทความ

ส่งบทความ 3 พฤษภาคม 2557
ตอบรับ 2 กรกฎาคม 2557
เผยแพร่ออนไลน์ 20 กรกฎาคม 2557

คำสำคัญ

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ
การค้าชายแดน
ตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา
จังหวัดสระแก้ว
Guidelines for Economic
development
border trade
Friendship border market
Thai-Cambodia Sakaeo province.

Abstract

The objectives of the research were to study 1) problems and obstacles of Thailand-Cambodia border trade, 2) preparation for the entry to the ASEAN Community, 3) to analyze both internal and external environments of Thailand-Cambodia border trade under the ASEAN Community and 4) to study the guidelines for an economic development of Thailand-Cambodia border trade. The present work was quantitative and qualitative. The samples were 300 residents who dwelled in the confines of the Thailand-Cambodia border trade friendship market of

¹ นักศึกษา ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, อีเมล: yimmy_yn@hotmail.com

Tambon Takham in Aranyaprathet district. Data were collected from September-October, 2012. The research instrument was the questionnaire. Statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. As for the qualitative part, the work was based on documents and interviews.

The research findings were as follows.

1. The Thailand-Cambodia border trade friendship market boasted a variety of goods which were new and second hand ones. The price of goods varied depending on the customers' demands. A majority of entrepreneurs were mainly Cambodians who crossed the border daily to trade their goods. The location or market place was relatively suitable. Transportation was convenient. The problems found were a violation of the trade rights, facilities and infrastructures.

2. Regarding the preparation for ASEAN, it was found that the locals had a good level of knowledge on ASEAN Community. Their awareness of entering the Community was moderate.

3. Considering the environments, it was found that the border trade market in question had strength of location, a wide variety of goods, and strength of entrepreneurs. As regards the weak points, On the weakness, it was found that Thai traders had an ability at a low level to communicate in a foreign language as compared to their Cambodian counterparts. Garbage management was not systematic. On an opportunities, the cross-border market had a potential to be a center from where goods can be distributed to Indo-China and the global market. As for the obstacles, it was found that they were found in respect of laws, regulations, and other practices on exports and imports through the border of both countries. There could be huge impacts on the buying and selling process.

4. Given the Thai-Cambodian cross border trade, it was found that the policy should be presented to the government to make the place as the special economic zone in order to increase the trade volumes and lure Thai investors. The tax system and the import-export steps should be adjusted to make it more convenient. Other relevant facilities should be improved to accommodate the tourists.

บทนำ

ในปัจจุบันที่สภาพการแข่งขันทางธุรกิจที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชน หากพิจารณาถึงภาคเอกชนย่อมเป็นที่แน่นอนว่าแต่ละองค์กรต้องเร่งในการปรับตัวให้องค์กรสามารถแข่งขันกับคู่แข่งที่เพิ่มมากขึ้นทุกวันให้ได้ ประกอบกับต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถในด้านการจัดการให้สามารถบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ โดยปัจจัยหนึ่งที่เป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถช่วยเหลือให้ภาคเอกชนสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนมากขึ้น คือ นโยบายและการดำเนินการต่างๆ ของทางภาครัฐ เช่น ข้อกำหนดทางการค้า อัตราภาษีศุลกากร เป็นต้น ซึ่งจะเป็นส่วนสนับสนุนให้การค้าการลงทุนของภาคเอกชนพัฒนาได้เป็นอย่างดี การวางนโยบายจนกระทั่งนำ

ไปปฏิบัติจนประสบผลจริงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งส่งผลต่อทั้งภาคธุรกิจโดยรวมทั้งประเทศ (จังหวัดสระแก้ว, 2553, 1)

ตั้งแต่ พ.ศ.2546 ประเทศไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการสร้างเขตการผลิตเดี่ยว ตลาดเดี่ยว ซึ่งหมายถึง จะต้องมีการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตได้อย่างเสรีโดยใช้ทรัพยากรของแต่ละประเทศ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบหรือแรงงาน โดยอยู่บนกฎเกณฑ์และระเบียบเดียวกัน ดังนั้นประเทศไทยจึงควรเตรียมความพร้อมในการก้าวไปให้ทันกับพลวัตที่เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ในปัจจุบันประชาชนโดยทั่วไปของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งรวมถึงคนไทยยังไม่ได้มีความรู้สึกถึงความจำเป็น “พลเมืองอาเซียน” จากรายงานผลการสำรวจข้อคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องอาเซียน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าตนเองเป็น “พลเมืองอาเซียน” ไม่ถึงร้อยละ 65 (รายงานผลการสำรวจข้อคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องอาเซียน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2556)

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกก่อตั้งอาเซียน รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อร่วมผลักดันให้เกิดการสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 การเตรียมความพร้อมควรเริ่มจากการทำความเข้าใจเรื่องการค้าเสรีประชาคมอาเซียนให้กับประชาชนภายในประเทศ โดยการจัดตั้งศูนย์อาเซียนศึกษา และพัฒนาหลักสูตรอาเซียนศึกษาเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมในเรื่องภาษา คือ ภาษาอังกฤษและภาษาประเทศต่างๆ ในอาเซียน การพัฒนาทักษะของแรงงานฝีมือ การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการทหาร เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่รุนแรง การศึกษาข้อมูลด้านกฎหมายของแต่ละประเทศสมาชิก การศึกษาวัฒนธรรมของแต่ละประเทศสมาชิก การจัดตั้งสำนักงาน/ส่วนงาน เพื่อดูแลรับผิดชอบงานด้านอาเซียนโดยตรง เป็นต้น ข้อได้เปรียบที่ไทยจะได้รับจากการเป็นประชาคมอาเซียน ด้านประชาชนในฐานะผู้บริโภคสินค้าและบริการมีโอกาสเลือกซื้อ ใช้บริการที่มีคุณภาพที่หลากหลายมากขึ้น ได้รับความคุ้มครองจากการบริโภคสินค้าและบริการ ด้านเกษตรกรในฐานะผู้ผลิต และส่งออกสินค้าเกษตรสามารถส่งออกสินค้าเกษตรได้มากขึ้น เนื่องจากภาษีสินค้าเกษตรเป็นศูนย์ มีโอกาสสร้างเครือข่ายการผลิตในอาเซียน ด้านธุรกิจ ในฐานะผู้ผลิต ผู้ส่งออก-นำเข้า นักลงทุนและบุคลากรวิชาชีพ ผู้ผลิตสามารถใช้วัตถุดิบหรือสินค้ากึ่งสำเร็จรูปจากประเทศอาเซียนในราคาถูกลง อีกทั้งยังสามารถย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอาเซียนอื่น หรือสามารถใช้ประโยชน์จากระบบโลจิสติกส์ที่สะดวกขึ้น เพื่อลดต้นทุนของตนเองได้ (AEC ศูนย์ข้อมูลความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2556)

ในส่วนของผลกระทบการค้าชายแดน เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจากการเปิดเสรีการค้า (เชิงบวก) การขยายช่องทางและโอกาสของสินค้าไทยในการเข้าถึงตลาดอาเซียนซึ่งประกอบด้วยประชากรกว่า 590 ล้านคน รวมถึงการใช้อาเซียนเป็นฐานในการส่งออกไปยังตลาด ASEAN+3 (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) และ ASEAN+6 (ASEAN+3 และออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย) การลดหรือยกเลิกภาษีสินค้านำเข้าให้เหลือศูนย์หรือเหลือน้อยที่สุด และการสะสมแหล่งกำเนิดสินค้าช่วยเพิ่มโอกาสในการผลิตและขยายตลาดส่งออก สำหรับสินค้าที่ไทยมีศักยภาพในการส่งออกสูงในการเข้าถึงตลาดประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้สินค้าบางอย่างที่ไม่เคยส่งออก เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านตั้งกำแพงภาษีจะเริ่มส่งออกได้ โดย SMEs ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนไทยและประเทศเพื่อนบ้านจะได้รับประโยชน์ที่ชัดเจนและยังเป็นการสร้างโอกาสในการเพิ่มพูนการค้าระหว่างประเทศ

สมาชิกอาเซียน เนื่องจากประเทศสมาชิกต้องยกเลิกมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barrier Measures) อาทิ มาตรการจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้า (โควตา) ภายใน 5 ปี หลังจากที่ได้รับประโยชน์จากการลดภาษีของประเทศอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียน และต้องยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณ (Quantitative Restriction) ทันทที สำหรับสินค้าที่ได้รับประโยชน์จากการลดภาษีจากประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ (AEC ศูนย์ข้อมูลความรู้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2556)

จังหวัดสระแก้วเป็น 1 ใน 7 จังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศกัมพูชา ในเขตจังหวัดบันเตียเมียนเจย ด้วยอาณาเขตที่ติดต่อกันเป็นแนวยาวถึง 165 กิโลเมตร และมีตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา (ตลาดโรงเกลือ) ที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ และเป็นแหล่งค้าขายสินค้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ทำให้ประชาชนตามแนวชายแดนมีกิจกรรมค้าขายสินค้ามาโดยตลอดนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระแก้ว (พ.ศ.2554-2556), 2554) จังหวัดสระแก้วมีการค้าชายแดนผ่านจุดผ่านแดนถาวรและจุดผ่อนปรนจำนวน 4 จุด ได้แก่ 1) จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศ 2) จุดผ่อนปรนบ้านหนองปรือ อำเภออรัญประเทศ 3) จุดผ่อนปรนบ้านเขาหิน อำเภอคลองหาด และ 4) จุดผ่อนปรนบ้านตาพระยา อำเภอตาพระยา นอกจากนี้ จังหวัดสระแก้วยังเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพในการเป็นประตูเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศในภูมิภาคอินโดจีนในด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว เป็นจังหวัดที่มีที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และมีจุดแข็งในด้านโลจิสติกส์เป็นอย่างดี (ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระแก้ว (พ.ศ.2554-2556), 2554, 13-19)

จากสภาวะการค้ารวม การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชาประจำเดือนสิงหาคม พ.ศ.2556 จังหวัดสระแก้ว มีมูลค่าการค้ารวมทั้งสิ้น 4,711.02 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากเดือนที่ผ่านมา 210.70 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.68 (กรกฎาคม 2556 มูลค่า 4,500.32 ล้านบาท) เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันกับปีก่อน เพิ่มขึ้น 321.19 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.32 (สิงหาคม 2555 มูลค่า 4,389.83 ล้านบาท) รายการสินค้าส่งออก ได้แก่ เครื่องยนต์สำหรับรถจักรยานยนต์ อะไหล่จักรยานยนต์ รถเกียร์วอดซ์ชาว รถยนต์ เบียร์ น้ำมันปาล์ม อาหารสัตว์ รายการสินค้านำเข้า ได้แก่ มันสำปะหลัง แผ่นวงจรพิมพ์ เศษอลูมิเนียม ส่วนประกอบกล่องดีจิตอล อาหารสำหรับสุนัข มอเตอร์ไฟฟ้า รถแทรกเตอร์ การค้าระหว่างไทยและกัมพูชามีแนวโน้มเพิ่มมาก

ขึ้นจากสถิติที่ผ่านมา (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระแก้ว, 2556) ตลาดการค้าที่สำคัญของจังหวัดสระแก้ว ที่มีมูลค่าการค้าสูงที่สุดคือ ตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา (ตลาดโรงเกลือ)

ตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา มีชื่อที่ประชาชนทั่วไปรู้จักคือ ตลาดโรงเกลือ ตั้งอยู่ที่บ้านคลองลึก ตำบลท่าข้าม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นศูนย์การค้าขนาดใหญ่เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2534 บริหารจัดการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว นับเป็นตลาดการค้าชายแดนสำคัญของชาวไทยและชาวกัมพูชา และเป็นแหล่งท่องเที่ยวแนวชายแดนที่คนไทยรู้จักกันเป็นอย่างดี สินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่มาจากฝั่งกัมพูชา มีทั้งสินค้าพื้นเมืองของกัมพูชาเอง ของจีน รัสเซีย และสินค้าของไทยบ้างบางส่วน เช่น เครื่องทองเหลืองทั้งเก่าและใหม่ขัดเงา เครื่องกระเบื้อง ถ้วยชาม ฝักราคาถูก เครื่องใช้ไฟฟ้า ปลากรอบ เครื่องจักสาน และเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ และอื่นๆ อีกมากมาย ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดน ไทย-กัมพูชา (ตลาดโรงเกลือ) เข้าไปมีบทบาทในเรื่องของการค้า การลงทุน มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยได้มีความสนใจและมีความต้องการที่จะศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน ในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา เนื่องจากพื้นที่บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา เป็นแหล่งการค้าที่สำคัญของประเทศ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึงสภาพการณ์การค้าชายแดนบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ความพร้อมสู่การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และศึกษาถึงสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา ที่สำคัญยิ่งเพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์และปัญหาอุปสรรคของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา
2. เพื่อศึกษาความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประชาชนบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ภายใต้ประชาคมอาเซียน
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน: กรณีศึกษาตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อเป็นการสำรวจ หาคำตอบปัญหาการวิจัยในภาพรวม โดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบ้านคลองลึก ตำบลท่าข้าม อำเภออรัญประเทศ และการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ กลุ่มพ่อค้าที่ทำการค้าขาย เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตลอดจนบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ กระทำโดยการหาค่าสถิติพื้นฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลการบรรยาย (Descriptive) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง และจดบันทึก จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการอ่านทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้อ่าน และกำหนดประเด็นหลัก จัดหมวดหมู่ข้อมูลและตีความเชื่อมโยงข้อมูล ตรวจสอบความหมายและข้อมูลของแต่ละคน แต่ละด้านว่ามีความละเอียด สมบูรณ์เพียงพอหรือไม่ นำไปสู่การเรียบเรียงเนื้อหา เพื่อหาข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมา และการวิเคราะห์โดย การจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ในเหตุการณ์หนึ่งๆ เช่น การกระทำ ความหมาย ความสัมพันธ์ หรือสถานการณ์

ขอบเขตในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปร 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ระดับการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการค้า และ 2) ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ได้แก่ ความพร้อมของประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
 ได้แก่ ความรู้ของประชาชน และความตระหนักของประชาชน โดย
 มุ่งศึกษาเฉพาะพื้นที่ตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภอ
 อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 ตั้งแต่ 1-30 ตุลาคม 2556 เป็นเวลาทั้งสิ้น 1 เดือน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนา
 เศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา โดยศึกษาจากความพร้อม
 ของประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในด้าน
 ของความรู้ และความตระหนักของประชาชน ศักยภาพการ
 การค้าชายแดน ปัญหา อุปสรรคการค้าชายแดน ศึกษาจากการ
 วิเคราะห์ SWOT Analysis ของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-
 กัมพูชา ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน
 แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปเป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ
 การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 ตั้งแต่ 1-30 พฤศจิกายน 2556 เป็นเวลาทั้งสิ้น 1 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษา สามารถเป็นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการ
 เสนอแนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนในบริเวณ
 ตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ให้แก่หน่วยงานภาครัฐ
 และภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีความสนใจและเกี่ยวข้อง
 นำผลการศึกษาเรื่องสภาพการณ์การค้าชายแดนบริเวณตลาด
 มิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ความพร้อมสู่การเข้าสู่ประชาคม
 อาเซียน สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่ส่งผลกระทบต่อ
 การค้าชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา รวมทั้งข้อเสนอแนะแนว
 ทางในการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ไปปรับ
 ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ต่อไป

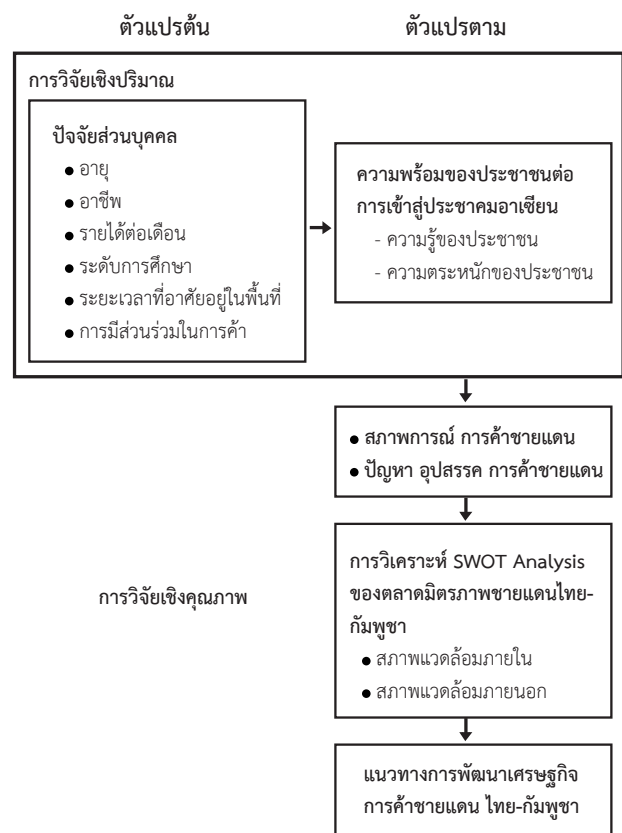
กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบแนวคิด (Conceptual framework) ได้
 ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent variable) ได้นำปัจจัยส่วน
 บุคคล ทั้ง 6 ปัจจัยมาเป็นตัวแปรต้น ได้แก่ อายุ อาชีพ รายได้ต่อ
 เดือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และการมี
 ส่วนร่วมในการค้า

ตัวแปรตาม (Dependent variable) ความพร้อมของ

ประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ
 คือ การรับรู้ของประชาชน และความตระหนักของประชาชน
 การศึกษาสภาพการณ์ การค้าชายแดน ปัญหา อุปสรรค การ
 การค้าชายแดน การวิเคราะห์ SWOT Analysis ของตลาดมิตรภาพ
 ชายแดนไทย-กัมพูชา (แนวคิดของแมคคินซี (McKinsey's 7S
 Framework) และทฤษฎี Five-Force Model ทฤษฎี PEST
 Analysis) และนำผลการศึกษาทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นแนวทาง
 การพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา โดยสามารถนำ
 มาเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

แผนภูมิกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

- 1) วิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อเป็นการสำรวจ หาคำตอบปัญหาการวิจัยในภาพรวม โดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบ้านคลองลึก ตำบลท่าข้าม อำเภออรัญประเทศ

2) วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ กลุ่มพ่อค้าที่ทำการค้าขาย เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตลอดจนบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบ้านคลองลึก ตำบลท่าข้าม อำเภออรัญประเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่แสดงถึงความพร้อมของประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชุมชนบ้านคลองลึก จำนวน 300 คน โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยสรุปเป็นภาพรวมปัจจัยด้านความเหมาะสม ความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อความพร้อมการรับรู้ และความตระหนักของประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยในส่วนของเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มพ่อค้าชาวไทยที่ทำการค้าขายในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ที่อยู่ในเขตพื้นที่ตลอดจนบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เครื่องมือในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องบันทึกเสียง อุปกรณ์การบันทึกภาพ ในการจัดทำแนวทางการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดประเด็นขอบเขตในการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดของการวิจัย และร่วมปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดน กรณีศึกษา ตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่า

1. สภาพการณ์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชา บริเวณ

ตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา พบว่า รูปแบบการค้าในปัจจุบันบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชานั้น มีความหลากหลายของสินค้า ได้แก่ เสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องใช้ไฟฟ้า ของใช้ภายในบ้าน อุปกรณ์ช่าง เครื่องดนตรี อุปกรณ์แต่งรถ สินค้าการเกษตร พืช ผัก ผลไม้ เป็นต้น ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี โดยประเภทของสินค้าที่จำหน่ายมีทั้งสินค้าใหม่และสินค้ามือสอง ซึ่งคุณภาพ มาตรฐาน และราคาของสินค้าก็มีหลายระดับ ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า ส่วนผู้ประกอบการนั้นส่วนมากเป็นชาวกัมพูชาที่เดินทางมาค้าขายในประเทศไทย โดยไปเช้าเย็นกลับ และชาวไทยซึ่งทำการค้าอยู่ในตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งพื้นที่ที่ค้าขายนั้นมีความเหมาะสมมากเนื่องจากอยู่บริเวณชายแดน การเดินทาง การคมนาคมขนส่งมีความสะดวก

ความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการ ด้านการค้า การแข่งขัน และการลงทุนนั้น ผู้ประกอบการไม่มีปัญหาในการแข่งขัน เนื่องจากสินค้าที่จำหน่ายมีความหลากหลายและมีจำนวนมาก นอกจากนั้น ผู้ประกอบการยังมีเงินทุนสำรองไว้ในการดำเนินการ ไม่มีปัญหาในเรื่องการขาดสภาพคล่อง ซึ่งผู้ประกอบการมีความมั่นใจต่อความสามารถในการแข่งขันของตน เนื่องจากมีลูกค้าประจำที่ติดต่อเป็นเวลานาน และมีความคิดว่าจะไม่มีปัญหาทางด้านการแข่งขัน

ด้านผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา มีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่มีอาชีพและรายได้ ส่วนด้านผลเสีย การค้าชายแดนส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่เปลี่ยนแปลงไป จากเคยชินกับอาชีพเกษตรกรรม กลายเป็นทุนนิยม และสภาพแวดล้อมก็ได้รับผลกระทบด้านมลพิษ ฝุ่นควัน และการจัดการขยะ

ปัญหาและอุปสรรคของการค้าชายแดน บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ได้แก่ ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ สินค้า ปัญหาเรื่องการค้า ขมง วัต ปัญหาการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ การจัดการขยะ การระบายน้ำ ยังไม่ดีพอ รวมถึงสภาพพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ต่ำ ฤดูฝนจะมีน้ำขัง ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการ

2. ความพร้อมของประชาชนในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประชาชนบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความพร้อมของประชาชนใน 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ความรู้และการวิเคราะห์ความตระหนักของประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งผลการศึกษาด้าน

การวิเคราะห์ความรู้ของประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนอยู่ในระดับดีมาก ส่วนการวิเคราะห์ความตระหนักของประชาชนต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า ประชาชนมีความตระหนักต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ประชาชนของประเทศไทยเสียเปรียบประเทศต่างๆ ในเรื่องของการใช้ภาษา เห็นได้ชัดจากประชาชนชาวกัมพูชาที่เข้ามาค้าขายในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา นั้นมีความสามารถในการพูดได้หลายภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษากัมพูชา ทำให้มีความได้เปรียบประชาชนไทยที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษากัมพูชาได้

3. การวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT) ของการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ภายใต้ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้นำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้ามาประกอบการวิเคราะห์ SWOT ในครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 สภาพแวดล้อมภายในภายใต้ประชาคมอาเซียน (7s)

3.1.1 กลยุทธ์ (Strategy) ด้านการวางแผนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การพิจารณา จุดแข็ง จุดอ่อนของกิจการนั้น ผู้ประกอบการมองว่าการค้าชายแดนบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา นั้นมีความเข้มแข็งซึ่งหากมองถึงจุดแข็งของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชานั้นมีความได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสม ด้านสินค้าและบริการมีจำนวนมาก และหลากหลายประเภท มีศักยภาพในการแข่งขันก็มีมาก เนื่องจากเป็นตลาดสินค้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ทำให้ผู้ประกอบการไม่ค่อยตื่นตัวต่อการวางแผน เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เป็นผลจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เนื่องจากผู้ประกอบการมีความมั่นใจในความเข้มแข็ง และการได้เปรียบทางการค้า

3.1.2 โครงสร้าง (Structure) ผู้ประกอบการในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชานั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการที่เข้ามาเช่าห้องแถวค้าขาย โดยเป็นผู้ค้ารายย่อยและมีลักษณะการค้าเป็นธุรกิจแบบเจ้าของคนเดียว ซึ่งเจ้าของกิจการมาดำเนินการค้าขายเอง หากจะจ้างลูกจ้างก็จ้างเพียงหนึ่งถึงสองคน จึงทำให้เรื่องโครงสร้างการแบ่งงานในหน้าที่ ตามผลิตภัณฑ์นั้น จึงอยู่ในความควบคุมและตัดสินใจของเจ้าของกิจการแต่เพียงผู้เดียว จึงทำให้มีโครงสร้างจากบนลงล่าง การ

ตัดสินใจ การบริหารทุกอย่างขึ้นอยู่กับเจ้าของกิจการ

3.1.3 ระบบ (System) ตลาดการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา มีการปฏิบัติงานประสานกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว, เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ) และภาคเอกชน (เจ้าของตลาดเบญจวรรณ เจ้าของตลาดเดชไทย เจ้าของตลาดโกลเด้นเกต) ซึ่งแต่ละภาคส่วนได้ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของตนเอง เมื่อมีการประสานขอความช่วยเหลือก็ดำเนินการช่วยเหลือกัน มีความสามัคคี ไม่มีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้นในพื้นที่

3.1.4 รูปแบบ (Style) รูปแบบในการดำเนินงานของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชานั้น มีการจัดการที่มีรูปแบบวิธีที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เนื่องจากเป็นบริเวณชายแดนซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจ มีการค้าขายซึ่งรูปแบบการดำเนินงานจะไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และการปรับตัวของพ่อค้าแม่ค้า บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชาซึ่งเป็นไปตามกลไกตลาด

3.1.5 การจัดการบุคคลเข้าทำงาน (Staff) ด้านการคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถเข้ามาทำงาน และการพัฒนาบุคลากรนั้น ในส่วนของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา มีลักษณะของธุรกิจเจ้าของคนเดียว ในส่วนของภาคเอกชน จึงไม่มีข้อคิดเห็นในด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ในส่วนของภาครัฐก็ได้มีข้อกำหนด ระเบียบของแต่ละส่วนราชการเป็นตัวกำกับควบคุมระบบการจัดหาบุคคลเข้าทำงานอยู่แล้ว จึงไม่มีความคิดเห็นในด้านนี้

3.1.6 ทักษะ (Skill) ในด้านความโดดเด่น ความเชี่ยวชาญในการผลิต การขาย การให้บริการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา เนื่องจากการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐเป็นงานที่ต้องทำประจำ จึงทำให้เจ้าหน้าที่มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี ส่วนภาคเอกชนนั้น เนื่องจากการค้าขายในบริเวณตลาดค่อนข้างมีสินค้าที่มีความหลากหลาย และมีผู้ประกอบการที่ขายสินค้าประเภทเดียวกันเยอะ จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องหาเทคนิคหรือกลยุทธ์ในการเจรจาต่อรองกับลูกค้าที่มาซื้อสินค้า ซึ่งแต่ละร้านก็ได้มีเทคนิคหรือกลวิธี เช่น การลดราคาสินค้า การใช้วิธีการขายส่ง เข้ามาช่วย เป็นต้น

3.1.7 ค่านิยมร่วม (Shared value) เรื่องของค่านิยมร่วมกันระหว่างคนในบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชานั้น มีค่านิยมร่วมกันในเรื่องการรักความสงบ การปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด เพื่อความสงบเรียบร้อยของพื้นที่

ชายแดน เห็นได้จากเมื่อมีปัญหาในด้านของการเมืองของทั้งสองประเทศ บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชาก็ได้มีการค้าขายกันปกติ ไม่มีการปิดด่านแต่อย่างใด แสดงให้เห็นถึงการไม่มีข้อขัดแย้งของประชาชนทั้งสองประเทศในบริเวณชายแดนแต่อย่างใด

3.2 สภาพแวดล้อมภายนอกภายใต้ประชาคมอาเซียน

3.2.1 สภาพแวดล้อมภายนอกภายใต้ประชาคมอาเซียน (PEST)

1) ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors) ปัจจัยด้านการเมืองไม่ส่งผลกระทบต่อการค้าของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ถึงแม้จะมีน้อยมาก สังเกตจากที่ผ่านมาเมื่อมีเหตุความขัดแย้งทางการเมืองด้านถาวรและตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้วจะไม่ปิด เปิดทำการค้าได้อย่างปกติ ส่วนปัจจัยด้านกฎหมายนั้น มีข้อขัดข้องในเรื่องของระเบียบวิธีการทางด้านศุลกากรในการผ่านเข้าออกสินค้า ที่ค่อนข้างมีขั้นตอนในการดำเนินการซ้ำซ้อนของประเทศไทยและประเทศกัมพูชา เช่น การตรวจสินค้าที่ต้องมีการตรวจสินค้าของทั้งสองประเทศ เป็นต้น

2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) ด้านสภาพเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอาเซียน ส่งผลด้านบวก การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนซึ่งจะทำให้ตลาดมีขนาดใหญ่ขึ้น มีคู่ค้ามากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเพิ่มยอดขายทางการค้าได้ ด้านอัตราภาษี อัตราดอกเบี้ย มีผลกับการค้าบ้างแต่ไม่มากนัก เนื่องจากการค้าขายย่อมเป็นไปตามกลไกของตลาด ซึ่งผู้ประกอบการต้องปรับตัวในเรื่องเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดอยู่แล้ว

3) ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Factors) ทางด้านสภาพสังคมของประชาคมอาเซียนประเทศอื่นๆ ในอาเซียนจะได้เปรียบประเทศไทยในเรื่องของภาษา แต่คงไม่มาก เพราะปัจจุบันก็ได้พัฒนาเรื่องของการติดต่อสื่อสาร เรื่องภาษาเพิ่มขึ้นอยู่แล้ว ส่วนเรื่องค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนนั้นผู้ประกอบการจะต้องปรับตัว และเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละชาติให้มากขึ้น เพื่อประโยชน์ทางการค้า

4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) สภาพเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ส่งผลให้ประชาชน ผู้ประกอบการของกลุ่มประเทศในอาเซียนสามารถติดต่อสื่อสารกันง่ายขึ้น ถือเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการค้า และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายได้มากขึ้น เช่น การซื้อ-ขายกันทางอินเทอร์เน็ต การเปิดร้านค้าทางเฟสบุ๊คส์ เป็นต้น

3.2.2 สภาพแวดล้อมภายนอกภายใต้ประชาคมอาเซียน (5 Forces Model)

1) ปัจจัยกำหนดการแข่งขัน (Competition) สภาพการแข่งขัน หากมีคู่แข่งจำนวนมาก และมีการแข่งขันรุนแรง จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรขององค์กรในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แต่ผู้ประกอบการ บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชาคิดว่า การมีคู่แข่งทางธุรกิจที่มากขึ้น จะทำให้ผู้ประกอบการมีโอกาสเข้าถึงลูกค้ารายใหม่ได้มากขึ้นกว่าเดิม สามารถเปิดตลาดได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม

2) ปัจจัยการเข้าสู่ธุรกิจ หรือผู้มาใหม่ (New Entrances) ในด้านของปัจจัยการเข้าสู่ธุรกิจนั้น เมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะทำให้ตลาดมีขนาดใหญ่ขึ้น การเข้าสู่ธุรกิจก็จะสะดวกมากขึ้น เนื่องจากการเข้าสู่ธุรกิจในปัจจุบันได้มีหลายช่องทางมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อโดยตรง การค้าขายผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3) ปัจจัยกำหนดสินค้าทดแทน (Substitution) เมื่อเปิดประชาคมอาเซียนขึ้น ทำให้มีแนวโน้มที่สินค้าเข้ามาทดแทนได้ง่ายขึ้น ลูกค้าก็มีโอกาสเปลี่ยนไปใช้สินค้าดังกล่าว ทำให้ความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจลดต่ำลง แต่ปัจจุบันผู้ประกอบการบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ไม่ได้กังวลในเรื่องนี้ เนื่องจากสินค้าที่ขายอยู่ในปัจจุบันมีความหลากหลาย และผู้ประกอบการเองก็ได้มีการสั่งซื้อสินค้าประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียน เช่น เวียดนาม เข้ามาจำหน่ายทำให้สินค้าทดแทนกันภายในตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชาในปัจจุบันมีมากขึ้นขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้าที่จะเลือกซื้ออยู่แล้ว ผู้ประกอบการจึงไม่กังวลในเรื่องสินค้าทดแทนได้

4) ปัจจัยกำหนดอำนาจการซื้อ (Buyers) การกำหนดอำนาจการซื้อของผู้ซื้อนั้น ขึ้นอยู่กับการตั้งราคาของผู้ขายและอำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ ซึ่งในปัจจุบันราคาสินค้าที่จำหน่ายนั้น ผู้ซื้อมีความสามารถที่จะซื้อได้ ซึ่งราคาในการซื้อขายก็มีราคาไม่แพง และเป็นไปตามกลไกของตลาด

5) ปัจจัยกำหนดอำนาจของผู้ขายปัจจัย (Suppliers) อำนาจของผู้ขายในปัจจุบันของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา ขึ้นอยู่กับลักษณะของสินค้าที่จัดหามาได้ง่ายหรือไม่ และยังคงขึ้นอยู่กับอำนาจต่อรองของผู้ขายปัจจัยด้วย ซึ่งผู้ขายได้ดำเนินการจัดหาสินค้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุด เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองของตน

4. แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มพ่อค้าชาวไทยที่ทำการ

ค้าขายบริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา เจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคเอกชนที่อยู่ในพื้นที่ รวมถึงบุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ สามารถนำเสนอผลการศึกษาด้านแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาได้ ดังนี้

4.1 ควรมีการเสนอนโยบายไปยังรัฐบาล เพื่อกำหนดให้บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเขตปลอดภาษี และสามารถขายสินค้าลิขสิทธิ์ได้ เพราะผู้ประกอบการประสบปัญหาจากการจับกุมสินค้าลิขสิทธิ์มาก หากมีการจัดบริเวณนี้ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเขตปลอดภาษี จะทำให้เพิ่มมูลค่าการค้า และดึงดูดนักลงทุนชาวไทยเข้ามาค้าขายอีกเป็นจำนวนมาก

4.2 ควรมีการปรับปรุงเรื่องระบบภาษี และขั้นตอนการนำสินค้าเข้า-ออกประเทศให้มีความสะดวก รวดเร็ว ปัจจุบันประสบปัญหาที่ใช้เวลานานในการนำสินค้าเข้า-ออก บริเวณด่านชายแดนทั้งฝั่งของประเทศไทยและกัมพูชา มีการตรวจสินค้าซ้ำซ้อน ตรวจฝั่งไทยแล้วยังต้องไปรอตรวจที่ฝั่งกัมพูชาอีกรอบ ทำให้ล่าช้า

4.3 ควรมีการจัดแผนผังของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา และก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เช่น สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ศูนย์อาหาร เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวให้มีจำนวนมากขึ้น

4.4 ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อเป็นศูนย์อำนวยความสะดวกด้านข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการกำหนดให้บริเวณตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษต่อไป

2. ควรศึกษาถึงสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา โดยตรงเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้นเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไขปัญหาคือต่อไป

3. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจการค้าชายแดนของตลาดมิตรภาพชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้ว เปรียบเทียบกับจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลร่วมกัน เพื่อนำผลวิจัยที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาการ

ค้าขายแดนของประเทศไทยและประเทศกัมพูชาในภาพรวมให้ครอบคลุมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). รายงานผลการสำรวจข้อคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องอาเซียน. สืบค้นจาก www.moac.go.th.
- จังหวัดสระแก้ว. (2553). รายงานการศึกษา “โครงการพัฒนาโครงข่ายด้านโลจิสติกส์ เชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2553 (กิจกรรมศึกษาความเหมาะสมและการออกแบบในการจัดตั้งสถานีขนถ่ายสินค้า)”. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- นพัสสร มาเทียน. (2549). การศึกษาเรื่องประวัติการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภิสรา โกอินตะ. (2552). ศึกษาเรื่อง การค้าชายแดนและธุรกิจแลกเปลี่ยนเงินตราในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานจังหวัดสระแก้ว. (2554). ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระแก้ว (พ.ศ.2554-2556). จังหวัดสระแก้ว: ช.ดำรงชัยการพิมพ์.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระแก้ว. (2555). รายงานสถิติมูลค่าการค้า ปี 2556. (เอกสารอัดสำเนา)
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว. (2556). รายงานสรุปองค์การบริหารส่วนจังหวัดสระแก้ว เรื่อง ผลการดำเนินงานการตลาดโรงเกลือ พ.ศ.2556. จังหวัดสระแก้ว. (อัดสำเนา).
- AEC ศูนย์ข้อมูลความรู้ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2556). ความได้เปรียบเสียเปรียบไทยใน AEC. สืบค้นจาก <http://www.thai-aec.com/category/thai-advantage-adverse-aec/>